

ÖPPNA JÄMFÖRELSER - GRUNDSKOLA

Elevernas syn på skolan

SKL:S ELEVENKÄT LÄSÅR 2013/14

Inledning och sammanfattning

En viktig nyckel till skolans framgång finns i samspelet mellan elev och lärare. Hur väl skolan lyckas med sitt uppdrag handlar om att fånga elevernas engagemang, motivation och delaktighet.

I denna rapport är elevernas syn på skolan och undervisningen i fokus. För fjärde året i rad redovisar vi resultaten av en elevenkät som riktas till elever i årskurs 5 och 8. Undersökningen är Sveriges enskilt största med svar från cirka 100 000 elever.

Enkätfrågorna har tagits fram av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och några kommuner. De sju frågorna är tänkta att användas i kommunernas egna brukarundersökningar, om kommunerna så vill. Frågorna har karaktären av ”portalfrågor”, under vilka kommunen kan välja att ha mer detaljerade frågor. Kommunerna kan sedan välja att rapportera in svaren till SKL. För läsåret 2013/2014 har 203 av 290 kommuner gjort det.

Enkäten mäter hur väl skolan och kommunen lyckas med sitt värdegrundsarbete och andra aspekter som har med skolans hela uppdrag att göra. Resultatet ger ett bredare och djupare perspektiv på skolans innehåll och uppdrag än om vi enbart tittar på kunskapsresultaten.

Enkäten är således tänkt att komplettera de kunskapsindikatorer som publiceras i Öppna jämförelser – grundskola varje vår. I år väljer vi att även redovisa enkätresultaten separat i syfte att ge snabbare återkoppling till huvudmännen. De viktigaste resultaten från årets undersökning sammanfattas nedan:

- Resultatet visar, precis som tidigare års rapporter, att eleverna har en positiv syn på skolan. Det sammanvägda resultatet, som visar ett genomsnitt på samtliga frågor, visar att närmare 9 av 10 elever i årskurs 5 och nära på 8 av 10 elever i årskurs 8 har svarat med positiva svarsalternativ.
- Precis som i tidigare rapporter så är eleverna i årskurs 5 mer positiva än eleverna i årskurs 8. Det är endast frågan om trygghet som inte skiljer sig åt.

- Det finns noterbara skillnader i svar mellan flickor och pojkar. I årskurs 5 är skillnaden i svar mellan flickor och pojkar begränsad till någon enstaka fråga. I årskurs 8 däremot så svarar pojkarna mer positivt än flickor i samtliga frågor.
- Frågan som får högst resultat i årskurs 5 är frågan ”Lärarna i min skola hjälper mig i skolarbetet om jag behöver det” och i årskurs 8 är det frågan ”Jag känner mig trygg i skolan”.
- Frågan som visar lägst resultat både i årskurs 5 och 8, och som varierar mest mellan kommuner, är ”Skolarbetet gör mig så nyfiken att jag får lust att lära mig mer”.

I årets rapport lyfter vi särskilt fram Nybro kommun som generellt utmärker sig positivt i enkäten och i synnerhet när det gäller frågan ”Skolarbetet gör mig så nyfiken att jag får lust att lära mig mer”.

SKL rankar kommunerna efter deras resultat. Fullständig rankinglista med samtliga deltagande kommuner på samtliga frågor finns på webben (www.skl.se).

Sveriges största elevenkät

I år har 203 kommuner rapporterat in sitt resultat. Det är en ökning med elva kommuner från föregående år. Totalt har alltså 70 procent av kommunerna rapporterat in sitt resultat på någon av elevfrågorna. Antalet svarande har minskat med några tusen elevsvar. Detta kan förklaras med att det är delvis olika kommuner som besvarar enkäten år från år. Det totala antalet elever som svarat ligger fortfarande på runt 100 000 vilket gör enkäten till den största i sitt slag. Svarsfrekvensen i kommunerna har ökat med sju procent till 82 procent vilket får anses som en hög svarsfrekvens.

Tabell 1. Antal kommuner och elevernas svarsfrekvens

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Antal svarande kommuner	122	166	192	203
Antal svarande elever (åk 5 och 8)	60 630	87 514	104 000	98 581
Svarsfrekvens, andel elever i deltagande kommuner	76%	76%	75%	82%

Kartan visar vilka kommuner, grön färg, som har rapporterat in resultat på elevenkäten.

Enkätens frågor

Enkätens frågor ringar in elevernas syn på skolan och undervisningen. Forskning visar att det är viktigt med höga förväntningar, att eleverna känner till målen, att de får återkoppling och att de får det stöd och den hjälp de behöver. Att eleverna känner sig trygga i skolan och känner lust att lära är också viktigt för att kunna utvecklas så långt som möjligt. För att skolan ska leva upp till sitt demokratiska uppdrag är det dessutom viktigt att eleverna känner att de är delaktiga och har inflytande i skolan.

Elever i årskurs 5 och 8 har svarat på samma frågor. Som framgår i rutan nedan finns fem svarsalternativ, varav de två positiva utgör grunden för rankingen av kommuner i denna rapport. Utifrån elevernas svar har vi sammanställt indikatorsvärden som gör att de kommuner som har rapporterat in sina enkätresultat kan jämföra sig med varandra.

I enkäten ingår följande frågor:

Trygghet

E1. Jag känner mig trygg i skolan

Lust att lära

E2. Skolarbetet gör mig så nyfiken att jag får lust att lära mig mer

Inflytande

E3. Lärarna i min skola tar hänsyn till elevernas åsikter

Kunskap om målen

E4. Jag vet vad jag ska kunna för att nå målen i de olika ämnena

Stöd och hjälp

E5. Lärarna i min skola hjälper mig i skolarbetet om jag behöver det

Återkoppling

E6. Jag får veta hur det går för mig i skolarbetet

Höga förväntningar

E7. Mina lärare förväntar sig att jag ska nå målen i alla ämnen

Sammanvägt resultat fråga 1-7

E8. Visar på ett genomsnittligt resultat av fråga 1-7.

Svarsalternativ:

Stämmer helt och hållet

Stämmer ganska bra

Stämmer ganska dåligt

Stämmer inte alls

Vet inte

De positiva svarsalternativen utgör
grunden för rankingen

Eleverna har en positiv syn på skolan

Precis som tidigare år visar resultatet att majoriteten av eleverna har en positiv syn på skolan. Det sammanvägda resultatet, som är ett genomsnitt på samtliga frågor, visar att 87 procent av eleverna i årskurs 5 och 76 procent av eleverna i årskurs 8 har svarat på något av de positiva svarsalternativen.

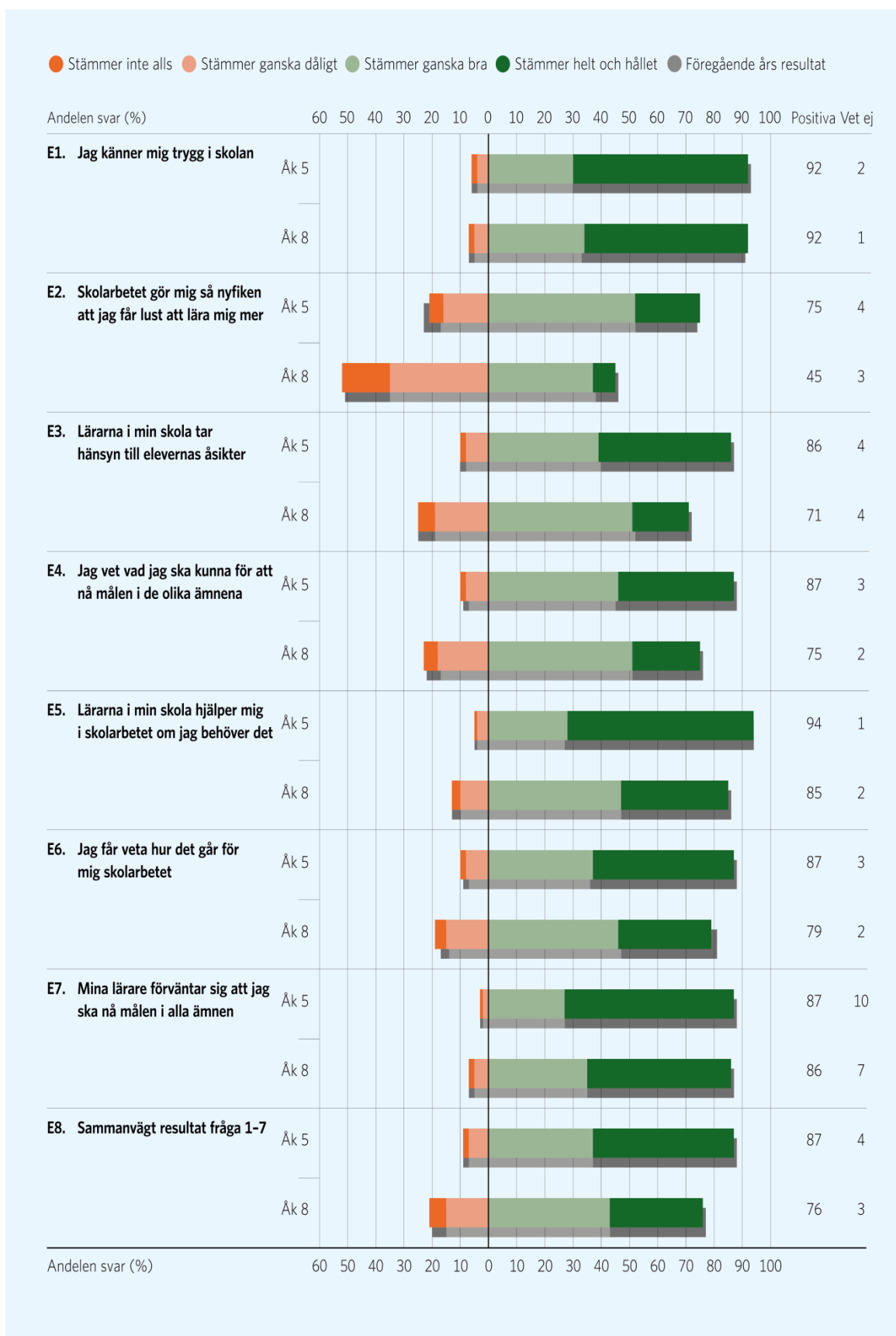
Den absoluta majoriteten av eleverna upplever att de är trygga, att lärarna tar hänsyn till deras åsikter och att eleverna vet vad de ska kunna för att nå målen i de olika ämnena. Eleverna upplever att de får hjälp av lärarna om de behöver det, eleverna får veta hur det går i skolarbetet och eleverna känner att lärarna förväntar sig att de ska nå målen i skolan. Detta resultat tål att upprepas eftersom denna positiva bild som vi har sett varje år som enkäten har genomförts, inte alltid syns i debatten om svensk skola. Lärare, skolledare, skoltjänstemän och politiker ska vara stolta över att majoriteten av de närmare 100 000 tillfrågade eleverna är positiva till skolan.

Samtidigt är det viktigt att vi ser de utmaningar som enkäten visar. En generell utmaning är frågan om ”Skolarbetet gör mig så nyfiken att jag får lust att lära mig mer” där en av fyra elever i årskurs 5 och hälften eleverna i årskurs 8 inte är positiva. Skillnaden mellan årskurserna är störst i denna fråga och det är också i denna fråga som resultatet varierar mest mellan kommuner.

En jämförelse av de positiva svarsalternativen med föregående år visar att det positiva resultatet har minskat med cirka en procentenhet på flertalet frågor. Denna skillnad är ytterst liten och ligger inom den statistiska felmarginalen.

Precis som i tidigare rapporter är eleverna i årskurs 5 mer positiva än eleverna i årskurs 8. Den enda fråga där det inte finns någon skillnad mellan årskurserna är den om trygghet, vilket är intressant att notera. Både i årskurs 5 och 8 svarar 92 procent av eleverna att de känner sig trygga i skolan. En vanlig föreställning är att elever i högre årskurser upplever en mer otrygg miljö än elever i lägre årskurser, men resultatet visar att så inte är fallet.

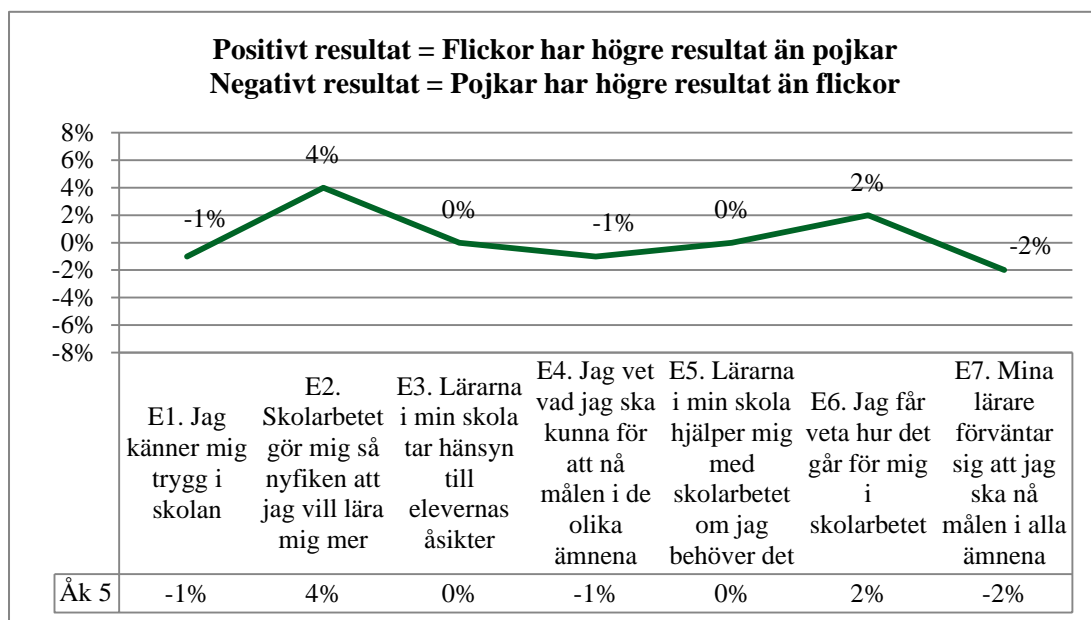
Diagram 1. Elevernas syn på skolan och undervisningen läsåret 2013/14

Skillnad i svar mellan flickor och pojkar

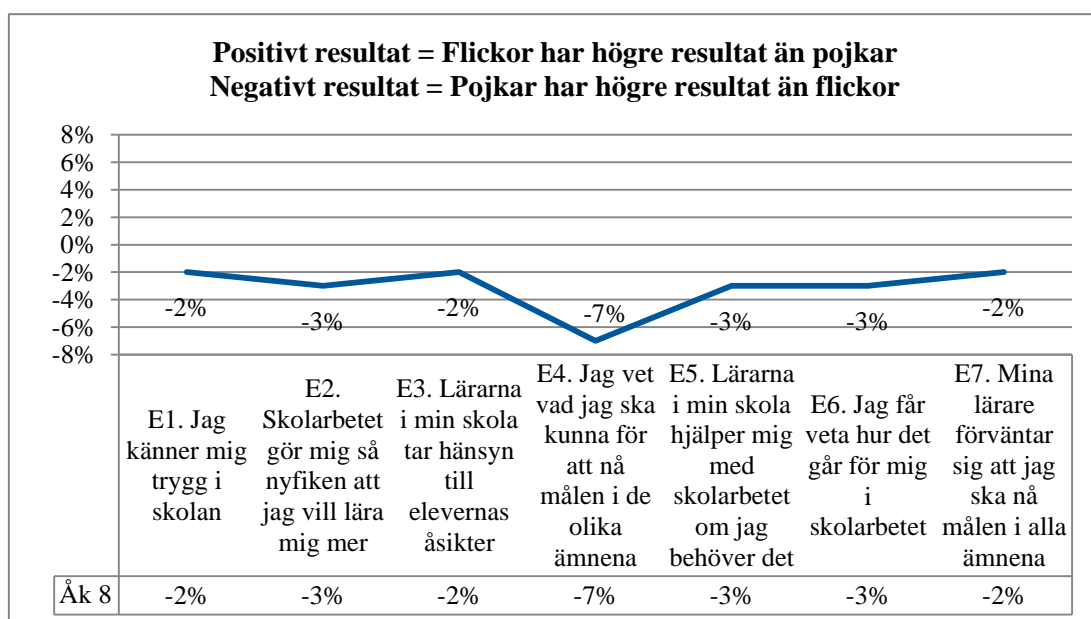
I årskurs 5 är skillnaden mellan flickor och pojkars svar mindre än i årskurs 8. I årskurs 5 är det framförallt frågan ”Skolarbetet gör mig så nyfiken att jag får lust att lära mig mer” som skiljer sig åt där fyra procent fler av flickorna är positiva.

Diagram 2. Skillnaden mellan flickors och pojkars svar i årskurs 5

I årskurs 8 har pojkarna svarat mer positivt än flickorna på samtliga frågor. Störst är skillnaden på frågan ”Jag vet vad jag ska kunna för att nå målen i de olika ämnena” där sju procent fler av pojkarna är positiva. En förklaring till detta kan vara att flickor har högre krav på sig själva än pojkar för att svara positivt på den frågan. Denna skillnad i svar går även att se tidigare år.

Diagram 3. Skillnaden mellan flickors och pojkars svar i årskurs 8

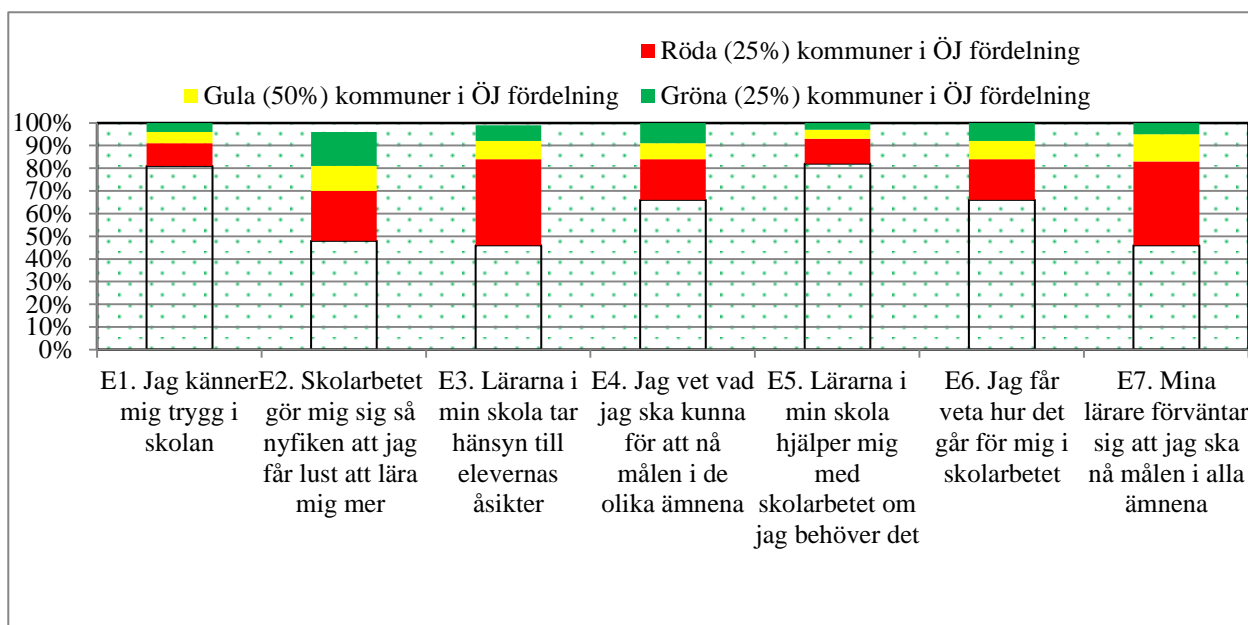

Spridningen mellan kommuner och skillnader mellan årskurser

I Öppna jämförelser använder SKL färgerna röd, gul och grön för att dela in Sveriges kommuners resultat i olika grupper, så att varje kommun enkelt kan få en bild av sitt övergripande resultat. Detta koncept tillämpar vi även när vi redovisar resultaten för elevenkäten i tabellbilagan.

I diagram 4 och 5 visas hur resultatet har fördelat sig i förhållande till de kommuner som får 25 procent lägst i resultat (röd färg), 50 procent som får mellanresultat (gul färg) och 25 procent som får högst resultat (grön färg). Resultat visar alltså spridning av resultatet i varje fråga. Exempelvis går det i diagram 4 att se att kommuners resultat på fråga ”E1. Jag känner mig trygg i skolan” i årskurs 5 har en spridning på mellan drygt 81 procent och 100 procent. Det gula mellanskiktet visar att de 50 procent av kommunerna som hamnar i den gula gruppen har mellan 91-95 procent i positiva svar.

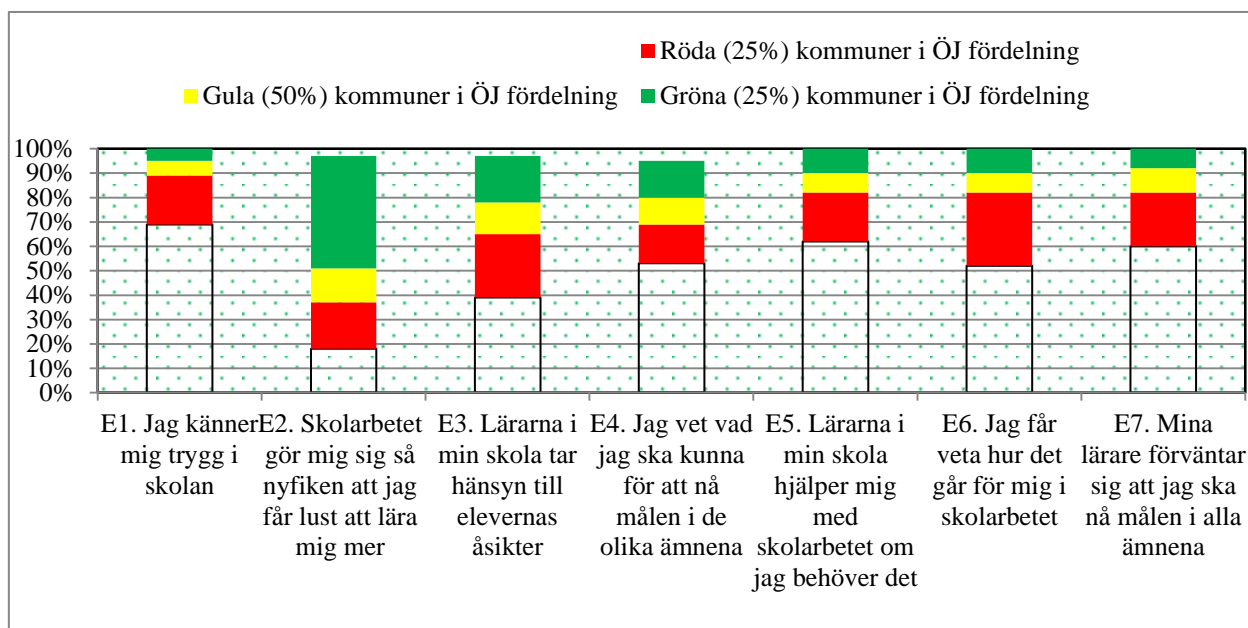
Diagram 4. Kommunernas spridning (%) i positiva svar, årskurs 5

Resultatet visar att det finns kommuner som presterar närmare 100 procent på samtliga frågor både i årskurs 5 och 8. Samtidigt finns det också kommuner som presterar lågt. Befolkningsmässigt mindre kommuner har lättare att få extremvärden både ner och upp. Det gula mellanskiktet visar hur ”normalvärdena” ser ut per fråga. Det kan därför vara intressant att studera detta närmare. Nedan följer en rad intressanta noteringar angående resultatet i mellanskiktet:

- Det går att se tydliga skillnader och likheter mellan svaren i årskurs 5 och 8. Frågorna: ”Jag känner mig trygg i skolan” (E1) och ”Mina lärare förväntar sig att jag ska nå målen i alla ämnen” (E7) visar på minst skillnad i spridning mellan årskurserna.

Diagram 5. Kommunernas spridning (%) i positiva svar, årskurs 8

- Frågan ”Skolarbetet gör mig så nyfiken att jag får lust att lära mig mer” (E2) visar på störst spridning i resultat mellan kommunerna i årskurs 8, det är också den fråga där resultat är i särklass lägst, sett till det gula mellanskiktet, i både årskurs 5 och 8. Att lusten att lära går ner under högstadiet är ingen nyhet. Forskningen visar att sociala relationer både mellan lärare och elev och mellan kamrater är viktiga för elevers kunskapsresultat. Den visar även att läraren har stor möjlighet att påverka hur detta samspel ser ut. Att få eleverna att behålla motivationen i de högre årskurserna förefaller därför vara en viktig utmaning för skolan¹.
- I årskurs 5 hamnar frågan ”Lärarna i min skola hjälper mig med skolarbetet om jag behöver det” (E5) bäst av alla frågor tätt följt av frågan ”Jag känner mig trygg i skolan” (E1). Dessa frågor visar även på lägst extremvärde av samtliga frågor i årskurs 5. I årskurs 8 är det frågan ”Jag känner mig trygg i skolan” som får högst resultat sett till mellanskiktet.
- Andra frågor som visar på stor skillnad mellan årskurserna är ”Skolarbetet gör mig så nyfiken att jag får lust att lära mig mer” (E2), ”Lärarna i min skola tar hänsyn till elevernas åsikter” (E3) och ”Jag vet vad jag ska kunna för att nå målen i de olika ämnena” (E4). Det är intressant att elever i årskurs 5 i hög grad upplever att de vet vad de ska kunna. Man skulle anta att eleverna i årskurs 8, som med sina betyg, har en bättre uppfattning av sin kunskapsutveckling än eleverna i årskurs fem.

¹ Skolverket (2012) ”Högpresterande elever, höga prestationer och undervisningen. En rapport om hur elever uppnår höga resultat och förhållandet mellan begåvning och motivation”.

Hallstahammar och Tranemo toppar ranking

SKL rankar kommunerna efter deras sammanvägda resultat. Fullständig rankinglista med samtliga deltagande kommuner på samtliga frågor finns på webben (www.skl.se).

På nästa sida presenterar vi de kommuner som placerar sig på topp-20 listan i årskurs 5 och 8 när det gäller det sammanvägda resultatet.

Hallstahammar toppar rankingen för årskurs 5 och kommunen var även representerat på topp-20 listan förra året. Övriga kommuner som fanns på topp-20 även förra året är Jokkmokk, Härjedalen, Nybro och Tranemo.

Hallstahammar, Nybro och Tranemo är med på topp-20 för tredje året i följd.

Tranemo toppar rankingen för årskurs 8. Kommuner som har varit med på topp-20 listan föregående år är Kalix, Laxå, Nybro, Skara, Vadstena och Örkelljunga. Dessa kommuner, med undantag för Nybro och Örkelljunga, är med på topp-20 för tredje året i följd.

Tabell 2. Topp-20 sammanvägt resultat på elevernas syn på skolan läsåret 2013/14

Årskurs 5			Årskurs 8		
Placering	Kommun	Andel stämmer helt och hållet och ganska bra	Placering	Kommun	Andel stämmer helt och hållet och ganska bra
1	Hallstahammar	98	1	Tranemo	93*
2	Sävsjö	97	2	Nybro	90
3	Tingsryd	96	3	Åsele	90
4	Ovanåker	96	4	Kristinehamn	89*
5	Nybro	95	5	Mellerud	89
6	Jokkmokk	95*	6	Malå	89
7	Kristinehamn	95	7	Eslöv	88
8	Smedjebacken	95	8	Färgelanda	88
9	Övertorneå	94	9	Härjedalen	88
10	Ragunda	94*	10	Kalix	88
11	Färgelanda	94	11	Vadstena	87
12	Söderköping	94	12	Skara	86*
13	Härjedalen	94	13	Ragunda	85
14	Kalix	94	14	Örkelljunga	85
15	Laholm	94	15	Ovanåker	85
16	Högsby	93*	16	Borlänge	85*
17	Bengtstors	93	17	Laxå	85
18	Tranemo	93	18	Jokkmokk	85*
19	Lindesberg	93	19	Mariestad	85
20	Skurup	93*	20	Eda	85

*Svarsfrekvens understiger 70 procent av eleverna i kommunen.

Nybro går emot trenden

En utmaning för skolan är att göra skolarbetet intressant så att eleven blir nyfiken och får lust att lära sig mer. Som visats tidigare i rapporten är det på en fråga om det, som eleverna svarar mest negativt. (Fråga E2, se diagram 1). Bara 75 procent av eleverna i årskurs 5 har svarat positivt och i årskurs 8 är det under hälften, 45 procent som gjort det. Eleverna i Nybro svarar dock annorlunda. Där svarar många elever positivt på den frågan. I årskurs 5 ligger Nybro på andra plats i landet och årskurs 8 på sjunde plats.

Årets resultat är ingen tillfällig toppnotering för Nybro. När det gäller denna fråga i elevenkäten har kommunen legat på topp-20 de senaste åren. Nybro sticker alltså ut och lyckas över tid, jämfört med många andra kommuner. Nybro kommun har dessutom, som nämnts tidigare, legat på topp-20 de senaste åren för det sammanvägda resultatet av elevenkätens alla frågor.

Vi tog därför kontakt med skolchefen i Nybro, Christer Kratz, och frågade vad man på huvudmannanivå tror att de positiva svaren beror på. Christer lyfter fram en bredd av framgångsfaktorer.

- I första hand har vi i Nybro många duktiga lärare som lyckas entusiasmera och inspirera sina elever. Vi har en hög andel behörig personal och flera forum för pedagogiska diskussioner utifrån identifierade utvecklingsområden i vårt kvalitetsarbete.

Christer Kratz betonar vikten av elevinflytande. Elever som har inflytande över sin utbildning blir också mer motiverade att lära sig – och lära sig mer!

- Därför håller vi ständigt igång arbetet med inflytande och delaktighet. Konkret handlar det om att det måste finnas en dialog mellan elev och lärare kopplat till studieresultat och nyfikenhet. Detta i kombination med höga förväntningar på ett individuellt plan skapar framgång. Organisationen genomsyras i stora delar av en genuin inställning om att ”varenda unge ska lyckas”.

Förutom att arbeta för en välutbildad lärarkår i kommunen har man också gjort andra saker på huvudmannanivå som man i Nybro kommun tror bidrar till att eleverna känner lust inför skolarbetet.

- Det finns ett stort fokus på likvärdighetsfrågor. Nämnd och förvaltning arbetar för att vara EN skolkommun och hanterar därför flera viktiga

frågor över hela förvaltningen, till exempel delar av uppföljningen av kränkningar, elevhälsa och särskilt stöd.

Ledarskap i klassrummet och i skolan är en ytterligare framgångsfaktor. Samspelet mellan lärare och rektor är avgörande.

- Vi arbetar aktivt med att förstärka skolledarnas pedagogiska uppdrag. Vi tar avstamp i aktuell forskning och identifierade framgångsfaktorer, sedan försöker vi omsätta dessa kunskaper i praktiken. Vi arbetar till exempel med att utveckla lärares ledarskap i klassrummet och alltmer med kollegialt lärande.
- Och i alla delar är det viktigt att både lärare och rektorer har elevernas bästa för ögonen. I en uppdragsfokuserad dialog mellan lärare och skolledning skapas goda förutsättningar för hög måluppfyllelse, avslutar Christer Kratz.

Röster från elever i Nybro

För att få elevernas bild frågade Lärande- och kulturförvaltningen ett av elevråden vad de trodde de positiva resultaten beror på. Elevrådet samlade i sin tur in svar från elever. Några av de saker som eleverna lyfte var:

- ”Vi har utvärderingar i slutet av varje arbetsområde där vi får vara med och tycka till hur man ska arbeta nästa arbetsområde”
- ”Varierande arbetssätt som gör att man blir motiverad”
- ”Lärarna är bra för de ger oss stort inflytande och vågar prova nya vägar som är intressanta”
- ”Lärarna hjälper en framåt och man blir ’pushad’ vilket gör att man vill lära sig mer”
- ”Uppgifterna får oss att tänka mer själva, vi får ledtrådar som gör att man blir nyfiken att veta mer”
- ”Det finns många gånger möjligheter att söka egen kunskap vilket gör att man blir mer nyfiken”

Elevernas syn på skolan

SKL:S ELEVENKÄT LÄSÅR 2013/14

De allra flesta elever är mycket nöjda med skolan och undervisningen. Det visar Sveriges största elevenkät med nära 100 000 elever där elever i årskurs 5 och 8 har svarat på frågor om skolan och undervisningen.

SKL rankar kommunerna efter deras resultat. Fullständig rankinglista med samtliga deltagande kommuner på samtliga frågor finns på webben (www.skl.se).

Rapporten är ett komplement till Öppna jämförelser – Grundskola.

Upplysningar om innehållet
Jonas, Finnman, jonas.finnman@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2014
Text: Helena Bjelvenius, Jonas Finnman, Roy Melchert.
ISBN: 978-91-7585-194-5

Beställ eller ladda ner på webbutik.skl.se. ISBN/Beställningsnummer nr